

Sisäministeriö
kirjaamo.sm@gov.fi

Viite: VN/10846/2023

Hyvaks/2065/09.00/2023

Keski-Suomen hyvinvointialueen lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa

Sisäministeriön on pyytänyt pelastuslaitoksilta ja hyvinvointialueilta lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumiseksi 1.9.2023 mennessä.

Perustelumuistiossa todetaan, että asetuksella säädettäisiin tarkemmin viranomaisten, laitosten ja liikelaitosten yhteistyöstä ja suunnitelmista pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevasta väestönsuojeluun varautumisesta hyvinvointialueen toimialueella.

Asetuksessa säädettäisiin hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisten velvollisuudesta asettaa väestönsuojelun yhteistyöryhmä sovittamaan yhteen hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisten ja muiden alueella toimivien viranomaisten vastuulla oleviin väestönsuojelutehtäviin varautumista ja suunnitelmia. Asetuksessa säädettäisiin lisäksi väestön siirtämistä ja siirtyneen väestön vastaanottamista koskevista yhteistyösuunnitelmista.

Keski-Suomen hyvinvointialue kiittää sisäministeriötä mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta luonnoksesta. Lausuntona esitämme seuraavia tarkennuksia huomioitavaksi asetuksen valmistelussa:

Lausunto

Toteamme, että asetus asiasta on tarpeellinen selventämään väestönsuojeluun varautumisen velvoitteita pelastuslakia tarkemmin. Asetusluonnoksessa käytetään kuitenkin termejä *yhteensovittaminen*, *yhteistoiminta* ja *yhteistyö* hieman epä johdonmukaisesti. Kokonaisturvallisuuden sanastossa (2017) on aikanaan selvennetty termejä suhteessa aihepiiriin. *Yhteistoiminnalla* tarkoitetaan yhteisen tekemisen muotoa, joka muodostuu yhteensovittamisesta sekä resurssien jakamisesta yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Asetuksen tavoitteeksi on kirjattu kuitenkin säätää *yhteistyöstä*, joka pitää sisällään yhteistoiminnan sekä yhteisten suorituskykyjen kehittämisen yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Luonteeltaan yhteistyö on erittäin sitoutunutta. Myös pelastuslain 65 §:ssä todetaan, että *yhteistyöstä* ja *suunnitelmista* väestönsuojeluun voidaan antaa tarkempia säädöksiä, ei yhteistoiminnasta. Tämän takia asetusluonnoksen otsikoinnin tulisi olla asetuksen tavoitteen mukainen.

Pelastuslain mukaisten pelastustoiminnan (47 §, 4 mom.) ja väestönsuojelusuunnitelmien (65 §, 4 mom.) laiminlyöntiä ei ole huomioitu säädöksissä, jolloin asian valvonnalliset seikat tulisi valmistelun yhteydessä tulisi pohtia tarkasti. Sisäministeriön asetus pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018) on jo osoittanut yhteistoimintasuunnitelmien (6 §) osalta sen, että pelastuslaitokset ovat erittäin riippuvaisia muiden tahojen suunnitelmien laadinnasta ja jalkautuksesta. Toisin sanoen, koska hyvinvointialueen pelastusviranomaisen on velvollinen johtamaan ja yhteensovittamaan ao. suunnitelmien laadintaa, niin se samalla kantaa myös kokonaisvastuun, jos jokin velvoitettu taho jättää oman velvoitteensa suorittamatta. Esimerkkinä mainittakoon, että valmiuslain 122 §:n kirjauskin pitää sisällään vain mahdollisuuden, ei velvoitetta; *"Edellä 121 §:ssä tarkoitettujen järjestelyjen toteuttamiseksi kunta voi päätöksellään..."*. Mahdollistavat lausekkeet velvoitteen sijaan ovat haasteellisia yhteistyön näkökulmasta.

Aluehallintovirasto valvoo sekä pelastustoiminnan että väestönsuojelusuunnitelmien osalta pelastuslaitosta, joten heidän rooliaan valvovana tahona myös muiden toimialojen osalta voisi perustelumuistiossa korostaa. Pelastuslaissa on säädetty valmiuden tarkastuksista (84 §), joka mahdollistaa tarvittaessa tarkemman puuttumisen poikkeusolojen suunnitelmiin, mutta asiakokonaisuutta ei ole huomioitu 106 §:ssä tai valmiuslain 133 §:ssä.

Toteamme lisäksi, että Keski-Suomessa on vuodesta 2017 lähtien kehitetty johdonmukaisesti maakunnallisen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan (KSTURVA) toimintaa. Keski-Suomen pelastuslaitoksen yksi tavoitteista on ollut väestönsuojelutehtävien yhteensovittaminen toimikunnan avulla. Luonteeltaan varsinaisen kokoonpanon tekeminen on ollut yhteistoimintaa, jota tarvittaessa on syvennetty aihekohtaisesti yhteistyöryhmillä. Myös muissa maakunnissa käytetään onnistuneesti vastaavaa rakennetta. Mikäli maakunnissa operoi turvallisuus- ja valmiustoimikuntien rinnalla sekä sosiaali- ja terveystoimen että pelastuslaitoksen uudet yhteistyöryhmät, syntyy mielestämme turhaa päällekkäisyyttä. Resurssisuunnittelun näkökulmasta esitämme, että vähintään taustamuistiossa selvennettäisiin, että yhteistyöryhmäksi käy myös jo olemassa olevat maakuntarakenteet.

Muutoin yhteenvetona toteamme, että asetuksen perustelumuistio kokoaa ansiokkaasti eri tahojen roolit ja vastuut yhteen asiakirjaan monitahoiseen aiheeseen liittyen. Toivomme yhteiskunnan turvallisuusstrategian aikanaan täsmentävän edelleen toimintamalleja kaikille siviilivalmiuden toimijoille.

Aluehallitus
Keski-Suomen hyvinvointialue